

[Начало](#) > ... > [Вашите Права](#) > [Права На Малолетните И Непълнолетните Лица При Съдебно Производство](#) > [Germany](#)

Права на малолетните и непълнолетните лица при съдебно производство

Съдържание,
предоставено от
Германия

Германия

В Германия се прилагат специални правила и процедури за съдебни дела, свързани с малолетни и непълнолетни лица. Целта им е да защитят правата и интересите на младежите. Малолетните или непълнолетните лица са деца и юноши на възраст до 18 години.

1. Дееспособност на малолетните или непълнолетните лица

По принцип децата могат още от раждането си да участват в граждански производства като ищец или ответник. Гражданското производство е производство, заведено в съд с цел предявяване на частни права, като например права, произтичащи от договор за наем.

Като общо правило обаче процесуалната дееспособност се придобива едва след навършване на 18-годишна възраст. Това означава, че само от този момент нататък е възможно да се извършват самостоятелно действия в производства, например да се завеждат дела или да се предявяват искове. Преди малолетните или непълнолетните лица да навършат 18 години, техните законни представители, обикновено родителите им, извършват тези процесуални действия от тяхно име.

При все това има изключения.

- В случай на спорове, свързани с трудови правоотношения на малолетни или непълнолетни лица, може да се приеме, че те притежават процесуална дееспособност от 7-годишна възраст.
- При производства по семейни дела, отнасящи се например до искове за издръжка или права на лични отношения, се счита, че малолетните или непълнолетните лица са дееспособни от 14-годишна възраст. Това означава, че считано от 14-ия им рожден ден, те могат сами да упражняват процесуалните си права. От навършване на тази възраст те могат да подават искане за образуване на производство и да получават например писмени становища, свързани със самото производство, както и имат право на достъп до документи.

2. Адаптирани процедурни правила за производства с участието на малолетни или непълнолетни лица

2.1. Гражданско производство

Ако дете е ищец или ответник в гражданско производство, вместо него се разпитва негов законен представител, обикновено родителите. Ако обаче непълнолетният ищец или ответник е навършил 16 години, съдът може по свое усмотрение да разпита и самия него.

2.2. Производство пред съдилища по семейни дела

Производства пред съдилищата по семейни дела, по-специално по въпроси като правото на

упражняване на родителски права и правото на лични отношения с детето, се уреждат от специални правила, които са изготвени с оглед на участието или ангажираността на малолетните или непълнолетните лица. Те включват, на първо място, задължението на съда да изслуша детето лично, независимо от неговата възраст, и да придобие собствено впечатление за него. Това изслушване обикновено се провежда без присъствието на законните представители на детето. Освен това съдът често трябва да изслушва службата за закрила на децата и младежите (*Jugendamt*), както и лично родителите. Ако интересите на детето го изискват, съдът трябва да определи подходящ настойник *ad litem* за детето. Това лице в разговорния език се нарича още „адвокат на детето“ (*Anwalt des Kindes*) и задължението му е да представлява интересите на детето в производството.

2.3. Наказателно производство

2.3.1. Обвиняеми непълнолетни лица

Ненавършили пълнолетие лица могат да се явяват като обвиняеми по наказателни производства само ако към момента на извършване на престъплението са имали навършени 14 години. Специалното наказателно право за непълнолетни лица (*Jugendstrafrecht*) се прилага за обвиняеми, които към момента на извършване на престъплението са имали навършени 14 години, но все още не са навършили 18 години. Наказателното право за непълнолетни лица може да се прилага и в случай на подрастващи, които към момента на извършване на престъплението са били на възраст най-малко 18 години, но под 21 години, в зависимост от степента на личностно развитие на лицето или естеството на деянието. Освен че предвижда по-разнообразни мерки и възможни санкции в сравнение с наказателното право за пълнолетни лица, наказателното право за непълнолетни съдържа и специални правила за хода на съдебното производство. С разпоредбите на наказателното право за непълнолетни лица се цели да се отчете степента на развитие на непълнолетните обвиняеми. Специални съдилища за непълнолетни (*Jugendgerichte*) са компетентни да разглеждат наказателните производства срещу непълнолетни лица. По принцип в съдебното производство участва и службата за правна помощ за малолетни и непълнолетни (*Jugendgerichtshilfe*), която е социална служба към общинската служба за закрила на децата и младежите (*Kinder- und Jugendhilfe*). Заседанията в съдилищата за непълнолетни не са открити за обществеността. Повече информация за правата на обвиняемите непълнолетни лица може да намерите [тук](#).

2.3.2. Малолетни или непълнолетни лица като жертви и свидетели

В наказателното производство се прилагат специални правила за закрила на деца и младежи под 18-годишна възраст, които са станали свидетели или жертва на престъпление. Целта на тези правила е да се предотврати по-нататъшното травмиране на лицето. Например изслушванията, разпитите и други процесуално-следствени действия, свързани с малолетната или непълнолетната жертва, следва да се провеждат с особена бързина. Разпитът на свидетели на възраст под 18 години по време на съдебно заседание се извършва само от съдията. Всички останали страни в производството, които имат право да задават въпроси, трябва да ги зададат чрез съдията. За да се избегнат повторни разпити, следва да се използва възможността за видео- и аудиозапис на свидетели на възраст под 18 години. Видеозаписите на показанията, дадени от малолетна или непълнолетна жертва пред съдия-следователя, могат в много случаи да заменят показанията по време на съдебния процес. Лицата на възраст под 18 години, които са станали жертви на сексуални престъпления или на някои тежки престъпления, имат право да поискат психосоциална подкрепа по време на съдебния процес. Тази интензивна подкрепа включва квалифицирани насоки и предоставяне на информация, както и подкрепа по време на наказателното производство, и е безплатна за засегнатите лица. Ако съществуват опасения, че присъствието на обвиняемия би могло да засегне значително благосъстоянието на малолетен или непълнолетен свидетел, съдът може да разпорежи на обвиняемия да напусне съдебната зала по време на разпита на свидетеля. В случай на малолетни или непълнолетни свидетели обществеността трябва да бъде изключена по искане на засегнатото лице. Освен това в определени случаи малолетните или непълнолетните жертви могат да се присъединят към иска като съищец, при което ще им бъде назначен безплатен адвокат.

3.3.2. Информация, съобразена с интересите на детето, относно наказателните производства

Федералното министерство на правосъдието (*Bundesministerium der Justiz*) предоставя широк набор от информационни брошури, съобразени с интересите на децата, като например брошурата „[Du bist nicht](#)

allein“ („Не си сам“) за деца в предучилищна и начална училищна възраст и брошурата „Ich habe Rechte“ („Имам права“) за младежи. Тези информационни документи предоставят информация за наказателните производства по съобразен с възрастта начин. Повече информация относно наказателните производства може да бъде намерена на уебсайта на Федералното министерство на правосъдието и на адрес <http://www.hilfe-info.de/>. Допълнителна информация относно правата на малолетните или непълнолетните жертви на престъпления може да бъде намерена [тук](#).

3. Мерки за ускоряване на разглеждането на производствата срещу малолетни или непълнолетни лица

3.1. Производства пред съдилища по семейни дела

Производства относно пребиваването, правото на лични отношения или връщането на дете, както и производствата относно застрашаване на висшия интерес на детето, се разглеждат приоритетно и се ускоряват. В срок от един месец съдът провежда заседание, на което обсъжда въпроса със страните. Съдът следва да търси споразумение между родителите. За тази цел той може също така да разпреди на родителите да участват в консултации, предлагани от консултантските звена към службата за закрила на децата и младежите или например в информационна среща относно медиацията. За този период съдът установява режим на временен достъп в производствата относно правото на лични отношения с детето.

3.2. Наказателно производство

В Германия се прилагат специални правила за налагане на санкции срещу младежи. Основната цел на наказателното право за непълнолетни лица, а именно реабилитацията, също е от решаващо значение за прилагането на наложените санкции. Тя изисква да се вземат предвид специфичните нужди и степента на развитие на малолетните или непълнолетните правонарушители. Съгласно наказателното право за непълнолетни лица съдилищата за непълнолетни разполагат с различни възможности за налагане на санкции, в това число предупреждения, указания за начина, по който нарушителят може да води живота си, или указания за посещаване на курсове за социално обучение, разпореждания за полагане на труд или извършване на плащания за компенсиране на щети, (краткосрочно) задържане и — като крайна мярка в тежки случаи — лишаване от свобода. Наказанието лишаване от свобода се изпълнява в специални институции за малолетни или непълнолетни правонарушители, които предлагат съобразена с възрастта им подкрепа и образование.

4. Мултидисциплинарен подход

4.1. Въздействие върху обвиняемите малолетни или непълнолетни лица

За да се постигне основната цел на наказателното право за непълнолетни лица, а именно да се попречи на обвиняемия да извърши ново престъпление, от особено значение е координираното сътрудничество между различните професионални организации в рамките на наказателните производства за ненавършили пълнолетие лица. Чрез този координиран подход мерките за закрила на младежите и ответните действия на съдилищата могат да бъдат насочени към индивидуалното положение на обвиняемия. Службата за правна помощ за малолетни или непълнолетни например вече предоставя доклад относно личността и житейската ситуация на обвиняемия по време на прокурорското разследване. Въз основа на тази информация още на ранен етап се обмисля как най-добре да се реагира на престъплението. В практиката са утвърдени различни модели на сътрудничество между службите за закрила на младежта, полицията и прокуратурата, които могат да спомогнат за оптимизиране и ускоряване на задължителните процедури.

4.2. Детски домове на Световната фондация за децата

[Детските домове](#) на Световната фондация за децата са специално създадени, за да отговарят на нуждите на децата и младежите, които са били жертви на физическо или сексуално насилие. Тези центрове са съобразени с интересите на детето, мултидисциплинарни звена за контакт за деца — жертви на физическо и сексуално насилие. Целта е чрез осигуряване на тясно сътрудничество между

лекари, психолози, службите за закрила на децата и младежите, полицията и съдебната система под един покрив да се избегнат многократните разпити или изслушвания на малолетни или непълнолетни жертви. Първият Детски дом в Германия е открита в Лайпциг през 2018 г., като има и други в Берлин, Дюселдорф, Хайделберг, Ортенау, Мюнхен, Фленсбург, Шверин и Хамбург.

5. Обучение на специалисти

5.1. Адвокати

В Германия се предлага широк набор от курсове за обучение на адвокати, които обхващат и правата на малолетните или непълнолетните лица в съдебни производства. По-специално, информация за тези права се предоставя чрез специализирани задължителни курсове за юристи, работещи в областта на семейното, наказателното и пътното право.

5.2. Съдии и прокурори

Германската съдебна академия (*Deutsche Richterakademie*) предлага широк набор от курсове за обучение относно правата на малолетните или непълнолетните лица в съдебни производства. Тези курсове са предназначени както за млади, новопостъпващи лица, така и за опитни професионалисти. Участниците придобиват специализирани знания и се обучават в психологически умения.

Курсовете обхващат теми като изслушване и разпитване на деца и младежи, малтретиране на деца и наказателно право за непълнолетни лица. Целта е съдиите да се запознаят по-добре с нуждите на децата и младежите и да придобият практически умения за работата и общуването с тях. Участието в тези курсове за обучение е доброволно.

Семейните дела се разглеждат от съдилищата по семейни дела. Съдиите по семейни дела имат особено отговорна роля в тези производства. В закона се определят конкретни изисквания за тяхната квалификация. Освен съответните правни познания, тези съдии следва да могат да демонстрират и познания по психология, по-специално психология на детското развитие, както и по общуване с деца, или да придобият тези умения без неоправдано забавяне.

Съдиите и прокурорите, работещи в съдилища за непълнолетни в областта на наказателното право, следва да притежават образователни умения и специфични квалификации.

6. Висши интереси на детето

Производства по дела за уреждане на отношенията между родители и деца — като например производства за упражняване на родителски права или правото на лични отношения — се характеризират с принципа на служебно разследване (*Amtsermittlungsprinzip*) и се основават на висшите интереси на детето. Принципът на зачитане на висшите интереси на детето е залегнал като ръководен принцип в Гражданския кодекс (*Bürgerliches Gesetzbuch*) и трябва да бъде вземан предвид в решенията по дела за уреждане на отношенията между родители и деца. Той е важен принцип за всички разпоредби в областта на родителската отговорност.

За някои решения има отделни правила, които съдържат по-подробни разпоредби за начина, по който следва да се вземат предвид висшите интереси на детето. Това може да означава, че дадено решение:

- трябва да отговаря в най-голяма степен на висшите интереси на детето (напр. ако се прехвърлят изцяло родителските права);
- трябва да защитава висшите интереси на детето (напр. когато става въпрос за контакт с близки, различни от родителите);
- не може да противоречи на висшите интереси на детето (напр. при установяване на споделена родителска отговорност) или да застрашава висшите интереси на детето (напр. при отнемане на родителските права).

Съгласно принципа на служебно разследване съдът е длъжен да разследва служебно всички факти, които са от значение за решението. Следователно съдът е длъжен активно да гарантира, че всички съответни факти и обстоятелства са взети предвид в производството, за да се вземе възможно най-

доброто решение в интерес на детето. Следователно основната задача на съдилищата по семейни дела в такива производства е да вземат решение за всеки отделен случай, което защитава висшите интереси на детето по най-добрия възможен начин.

7. Изпълнение на решенията относно малолетни или непълнолетни лица

7.1. Изпълнение на решенията по гражданскоправни дела

Изпълнението на съдебно решение срещу малолетно или непълнолетно лице по принцип е допустимо. Ако малолетното или непълнолетното лице притежава имущество, например от наследство, което може да се използва за погасяване на дългове, това имущество може да подлежи на принудително изпълнение. При предприемането на такива мерки съдебният изпълнител не може да се свързва пряко с малолетното или непълнолетното лице, което не притежава процесуална дееспособност, а само с неговия законен представител.

7.2. Наказателни производства

В Германия се прилагат специални правила за налагане на наказания на младежи. Целта на наказателното право за непълнолетни лица е рехабилитацията, като се отчитат специфичните нужди и степента на развитие на малолетните или непълнолетните правонарушители. Малолетните или непълнолетните правонарушители се настаняват в специални институции, които предлагат съобразена с възрастта им подкрепа и образование. Наказанията обикновено са по-леки от тези, налагани на пълнолетните лица, и имат за цел да реинтегрират малолетните или непълнолетните правонарушители в обществото. Съгласно наказателното право за непълнолетни лица съдиите разполагат с различни възможности за санкции, включително предупреждения, указания, безвъзмезден труд в полза на обществото, (краткосрочно) задържане и лишаване от свобода.

8. Оспорване на съдебни решения

8.1. Производство пред съдилища по семейни дела

При семейни дела малолетните и непълнолетните лица, които не притежават процесуална дееспособност, имат достъп до съответните средства за правна защита чрез своя законен представител. Наличните средства за правна защита позволяват на съответното лице да оспори съдебно решение. Освен това децата на възраст 14 и повече години имат право да подават жалби по всички въпроси, които ги засягат. Ако на детето е назначен настойник *ad litem*, неговата задача е да обсъди съдебното решение с детето и да прецени дали то следва да бъде обжалвано в интерес на детето.

8.2. Наказателни производства

Обвиняемите малолетни или непълнолетни лица имат широки права да поискат преразглеждане на мерките и решенията на всеки етап от наказателното производство, ако смятат, че правата им са били нарушени. Това включва конкретни жалби срещу съдебни решения, които могат да бъдат подадени и от родителите или законните представители на малолетното или непълнолетното лице. Повече информация за правата на обвиняемите малолетни или непълнолетни лица може да намерите [тук](#).

9. Осиновяване

Решенията за осиновяване се вземат от съда. Ако предстои осиновяване на дете, в процеса участва съответната служба за закрила на децата и младежите. Следователно като общо правило процедурата по настаняване на детето с оглед осиновяване се провежда преди започване на производството пред съда по семейни дела. Настаняването на дете с оглед осиновяване може да се извършва единствено от службите за закрила на децата и младежите, федералните държавни служби за закрила на децата и младежите и упълномощените агенции за осиновяване.

Всички процедури по международно осиновяване, започнати след 1 април 2021 г., се изпълняват от

международна агенция за настаняване на деца с оглед осиновяване. Международните агенции за настаняване на деца с оглед осиновяване включват централните служби за осиновяване на федералните държавни служби за закрила на децата и младежите и признатите от държавата международни агенции за настаняване на деца с оглед осиновяване. Ако осиновяването е извършено без процедура по настаняване, чуждестранното решение за осиновяване може да бъде признато в Германия само при изключителни обстоятелства и при строги условия. Признаването трябва да бъде постановено от съд.

Според германското законодателство при осиновяване на деца, навършили 14 годишна възраст, те трябва да дадат съгласието си за това. Трябва да бъде получено и съгласието на законния представител. В случай на осиновяване на деца под 14-годишна възраст, съгласие дава единствено законният представител. Волята на детето също е важна в такива случаи.

От 16-ия си рожден ден нататък осиновените лица имат право лично да се запознаят със своите документи, за да получат информация за семейния си произход и биография. Те също така имат законно право да получат помощ от агенцията за осиновяване, ако желаят да разберат повече за своя произход.

■ Последна актуализация: 23/07/2025

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответната държава-членка. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Европейската комисия не поема каквато и да е отговорност по отношение на информация или данни, които се съдържат или споменават в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.